

Ed. 703. Frumvarp til laga [299. mál]
um ábyrgð vegna norræna fjárfestingalána til verkefna.

(Lagt fyrir Alþingi á 104. löggjafarþingi 1981—1982.)

1. gr.

Alþingi samþykkir, að ríkissjóður taki á sig ábyrgð á hluta Íslands, allt að fjárhæð 2.830.000 SDR, gagnvart Norræna fjárfestingarbankanum vegna fjárfestingalána og -ábyrgða til verkefna.

2. gr.

Alþingi samþykkir að heimila ríkisstjórninni að ganga frá samningi við Norræna fjárfestingarbankann um ábyrgð ríkissjóðs skv. 1. gr. laga þessara.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

1. Aðdragandi.

Í janúarmánuði 1981 lagði ráðherranefnd Norðurlanda til við Norðurlandaráð, að norrænt samstarf um verkefnaútflutning („projeklexport“) skyldi aukið. Með hugtakinu „verkefnaútflutningur“ er átt við sölu fullgerðra mannvirkja („anlæg“) til útflutnings.

Norðurlandaráð tók tillögu ráðherranefndarinnar til meðferðar á fundi hinn 4. mars 1981 og ákvað að fela nefndinni að gera ráðstafanir, er miðuðu að því að koma tillögunni í framkvæmd. Ráðherranefndin ákvað síðan á fundi sínum 15. og 16. september 1981, að hafið skyldi norrænt samstarf um verkefnaútflutning. Að baki þessari ákvörðun lá sú hugsun að auka þar með samkeppnisgetu fyrirtækja á Norðurlöndum við sölu verkefna, einkum til Þróunarlanda, en einnig til landa, sem búa við ríkisrekinn áætlunarbúskap. Hinn 28. febrúar 1982 voru gerðar minniháttar breytingar á ákvörðuninni.

Fyrir Íslands hönd sat Friðjón Þórðarson, dómsmálaráðherra, fund ráðherranefndarinnar í september, en staðgengill hans í nefndinni, Guðmundur Benediktsson, ráðuneytisstjóri, sat fundinn 28. febrúar s. l., er gengið var endanlega frá ákvörðuninni.

Ákvörðun ráðherranefndarinnar skiptist í fjóra meginþætti:

1. Gera skal margþættar ráðstafanir til að auka upplýsingamiðlun milli fyrirtækja og efla markaðsstarf utan Norðurlandanna á sviði verkefnaútflutnings.
2. Lagt er til, að auk þess verði unnið að samræmingu á reglum Norðurlandanna varðandi kjör útflutningslána („exportkrediter“) og ríkisábyrgða þeirra vegna.
3. Stofnaður verður norrænn verkefnaútflutningssjóður frá 1. júlí 1982 að telja, og verður hann starfræktur í Helsingfors.
4. Komið skal á fót frá sama tíma sérstökum lánaflökki, vegna norrænna fjárfestingalána til verkefna, innan Norræna fjárfestingarbankans. Heildarlánin geta numið allt að 350 milljónum SDR, sem er jafnvirði um 4.0 milljarða ísl. króna (gengi 16. apríl 1982).

Með frumvarpi þessu, sem er hliðstætt frumvörpum sama efnis, sem lögð eru fyrir þjóðþing hinna Norðurlandanna, er verið að skapa nauðsynleg skilyrði þess, að unnt sé að hrinda 4. t. l. ákvörðunarinnar í framkvæmd. Jafnframt fylgja frumvarpinu samþykktir fyrir norræna verkefnaútflutningssjóðinn í íslenskri þýðingu (sjá fskj. I). Ætlunin er að þessi sjóður verði starfræktur til reynslu í þrjú ár, og verður fé veitt til hans af fjárhagsáætlun ráðherranefndarinnar. Frumvarp þetta er samið í viðskiptaráðuneytinu.

2. Norræn fjárfestingalán til verkefna.

Eins og að framan segir var m. a. gert ráð fyrir í ákvörðun ráðherranefndarinnar, að stofnaður skyldi sérstakur sameiginlegur nýr lánaflökkur innan Norræna fjárfestingarbankans vegna norrænna fjárfestingalána til verkefna. Í 1. gr. frumvarpsins er lagt til, að ríkissjóður gangi í ábyrgð fyrir Norræna fjárfestingarbankann vegna þessa.

Starfsemi Norræna fjárfestingarbankans hefur færest sífellt í vöxt, frá því er hann hóf starfsemi sína á árinu 1976. Samkvæmt 1. gr. samnings um stofnun bankans er hlutverk hans að veita lán og ábyrgðir með bankakjörum og samkvæmt almennum þjóðhagslegum sjónarmiðum með það í huga að hrinda í framkvæmd fjárfestingaáformum og efla útflutning í þágu Norðurlandanna. Samkvæmt sérstökum samþykktum, sem gilda um starfsemi bankans, gegnir hann hlutverki sínu á þann hátt að veita lán og ábyrgðir. Geta heildarlán og ábyrgðir bankans nú numið einum milljarði SDR eða um 11.5 milljörðum kr. (gengi 16. apríl 1982). Frá stofnun bankans hefur hann veitt 121 lán að heildarfjárhæð 592 milljónir SDR, og á s. l. ári veitti hann 37 lán að heildarfjárhæð 175 milljónir SDR. Af lánnum ársins 1981 var 84% varið til fjárfestinga á Norðurlöndum.

Nú er ákveðið að Norræni fjárfestingarbankinn fái til viðbótar það hlutverk að veita lán og ábyrgðir til stærri verkefna utan Norðurlanda. Er talið, að þetta muni styrkja norræna

útflytjendur í alþjóðlegri samkeppni á verkefnamarkaðnum. Loks gætu slík lán opnað at-
hyglisverða leið til útflutnings á verkþekkingu frá Norðurlöndunum, einkum til þróunar-
landa.

Nánar til tekið er með norrænum fjárfestingalánunum til verkefna átt við lán til ríkja,
stjórnvalda og fyrirtækja, fyrst og fremst í þróunarlöndunum, en jafnframt m. a. til landa,
sem búa við ríkisrekinn áætlunarbúskap, til þess að fjármagna fjárfestingaverkefni, þegar
fleira en eitt Norðurlandanna telja sig hafa hag af því. Lánunum er ætlað að koma til
viðbótar þeim alþjóðlegu og norrænu fjármögnunarmöguleikum, sem þegar eru fyrir hendi.
Lánin eiga m. a. að auðvelda fjármögnun á opinberum framkvæmdum og nauðsynlegum
kostnaði þeim samfara. Lán þessi eru hins vegar ekki ætluð til fjármögnunar á þeim útflutn-
ingi frá Norðurlöndum, sem venju samkvæmt er fjármagnaður með tryggðum útflutnings-
lánunum.

Lánin verða takmörkuð við verkefni eða verkefnaþætti utan Norðurlanda, þar sem til er
að dreifa viðskiptahagsmunum tveggja eða fleiri Norðurlanda. Þau á að veita til verkefna,
þar sem Norðurlönd eru samkeppnisfær á alþjóðavettvangi. Við skilgreiningu á norrænum
hagsmunum ber að taka mið af þeim höfuðreglum, sem fylgt hefur verið og þróast hafa í
starfi Norræna fjárfestingarbankans.

Lánin verða veitt í samræmi við hefðbundna bankaskilmála, og því myndu lánveitingar
fyrst og fremst ganga til landa með tiltölulega gott lánstraust. Lánin verða veitt af Norræna
fjárfestingarbankanum, en einnig af öðrum bönkum og lánastofnunum á Norðurlöndum.
Fjárfestingalán til verkefna fela í sér áhættu, sem þessar lánastofnanir geta ekki tekið á sig án
þess að veikja eigið lánstraust. Til þess að fjárfestingalán til verkefna geti talist til eðlilegrar
lánastarfsemi, verður að undanþiggja þessar stofnanir lánsáhættu með sérstökum ábyrgðum,
sem Norðurlöndin veita.

Það kemur í hlut Norræna fjárfestingarbankans að hafa umsjón með þessari starfsemi,
eins og áður hefur verið vikið að. Norðurlöndin veita bankanum nefndar ábyrgðir með
sérstökum samningi bankans við hvert og eitt Norðurlandanna, sbr. 2. gr. frumvarpsins,
hvað Ísland varðar. Þessir samningar munu m. a. hafa að geyma reglur, um hvernig
greiðslum skuli háttáð, ef til þeirra kemur. Ábyrgðirnar eru „pro rata“ ábyrgðir, og er hlutur
Íslands 0.89% af heildarfjárhæð ábyrgða. Ábyrgðirnar munu tryggja Norræna fjárfest-
ingarbankann gegn hugsanlegum tjónum af veitingu fjárfestingalána til verkefna. Ábyrgðir
Norðurlanda geta hæst numið 90% af einstökum fjárfestingalánunum til verkefna, þ. e. a. s.
sjálfsábyrgð ábyrgðartaka getur eigi verið lægri en 10%.

Svo sem fyrr greinir geta auk Norræna fjárfestingarbankans aðrir bankar og lánastofn-
anir veitt fjárfestingalán til verkefna. Í þessum tilvikum gengur Norræni fjárfestingarbankinn
í ábyrgð á lánunum innan settra reglna, enda uppfylli lánin skilmála bankans fyrir veitingu
þeirra.

Samkvæmt samþykktum um bankann, sem áður hefur verið minnst á, gegnir hann
hlutverki sínu á þann hátt að veita lán og ábyrgðir, sem geta numið allt að 250 hundraðs-
hlutum af stofnfé, sem nemur 400 milljónum SDR. Heildarlán og ábyrgðir bankans geta
þannig numið 1 milljarði SDR, eða ca. 11.5 milljörðum króna. Ákveðin hefur verið
heildarfjárhæð leyfilegra fjárfestingalána og ábyrgða til verkefna. Nemur þessi fjárhæð 350
milljónum SDR eða um 4.0 milljörðum ísl. króna (gengi 16. apríl 1982). Fjárhæðin er talin
hæfileg með hliðsjón af heildarlánunum og lánsmöguleikum Norræna fjárfestingarbankans.
Þetta felur í sér nánar tiltekið, að um 25% af útlánagetu Norræna fjárfestingabankans, að
meðtöldum áðurnefndum 350 milljónum SDR, má ráðstafa til fjárfestingalána vegna verk-
efna.

Ráðherranefndinni er heimilt að samþykkja, að fenginni beiðni Norræna fjárfest-
ingarbankans, að bankinn veiti lán eða ábyrgðir umfram 350 milljóna SDR hámarkið. Þetta

breytir því þó ekki, að ábyrgðir Norðurlandanna nema allt að einu að hámarki 90% af 350 milljónum SDR, þ. e. a. s. 315 milljónum SDR.

Til þess að setja á laggirnar það sameiginlega fjármögnunarkerfi, sem hér um ræðir — kerfi norræna fjárfestingalána til verkefna — er nauðsynlegt að samþykktum Norræna fjárfestingarbankans sé breytt (sjá fskj. II). Ráðherranefndin hefur þegar tekið ákvörðun um þær breytingar, en skv. 2. gr. samningsins um stofnun bankans er nefndinni falið að annast það verk. Áður en ráðherranefndin samþykkti breytinguna, var hún lögð fyrir Norðurlandaráð til umsagnar á 29. fundi ráðsins í Kaupmannahöfn 1981. Breytingin var einnig lögð fyrir fund Efnahagsnefndar Norðurlandaráðs, sem haldinn var hér á landi 29. — 31. júlí 1981. Breytingar þessar öðlast gildi hinn 1. júlí 1982, að því tilskildu að Norðurlöndin hafi gengið í ábyrgð gagnvart bankanum á fjárfestingalánum og -ábyrgðum til verkefna.

Með frumvarpi þessu er lagt til, að Alþingi samþykki að ríkissjóður taki á sig ábyrgð á hluta Íslands, allt að fjárhæð 2,830 milljónir SDR eða um 32,4 milljónir ísl. kr. (gengi 16. apríl 1982) gagnvart Norræna fjárfestingarbankanum vegna fjárfestingalána og -ábyrgða til verkefna og heimili ríkisstjórninni að ganga frá samningi við bankann í því skyni.

Fylgiskjal I.

Samþykktir fyrir Norræna verkefnaúflutningssjóðinn.

1. gr.

Markmið sjóðsins.

Markmið sjóðsins er að efla samkeppnisáðstöðu norræna fyrirtækja á alþjóðavettvangi með því að styrkja verkefni, þar sem Norðurlönd eiga hagsmuna að gæta.

2. gr.

Starfssvið sjóðsins.

Sjóðurinn skal styrkja norræn fyrirtæki og samtök við gerð skilyrða- og arðsemisathugana í tengslum við alþjóðleg verkefni (s. n. prefeasibility og feasibility athuganir). Sjóðurinn getur einnig stutt framkvæmd eftirfarandi mála:

1. Norræn og alþjóðlegt námsskeiðshald á þeim sviðum og í þeim greinum, þar sem norræn fyrirtæki eru samkeppnisfær á alþjóðavettvangi;
2. Grundvallarmarkaðskannanir og rannsóknir á eftirspurn á þeim svæðum, er ætla má, að norrænir viðskiptahagsmunir séu til staðar;
3. Úttekt á hæfnissviðum meðal Norðurlandþjóða t. d. með athugunum á iðngreinum og ráðgjafarþjónustu á Norðurlöndum.

3. gr.

Heimildir sjóðsins til styrkveitingar.

Sjóðurinn ákveður að fengnum umsóknum — innan þeirra fjárhagsmarka, sem honum eru sett — styrkveitingar við verkefni og áætlanir, í samræmi við 1. og 2. gr. þessara samþykta, svo og í samræmi við fyrirmæli ráðherranefndar um starfrækslu sjóðsins.

Eigi er veittur styrkur til verkefna á Norðurlöndum. Styrkjum skal þannig skipt, að yfir lengri tíma skapist sanngjarnt jafnvægi milli landanna.

Styrkur samkvæmt 2. gr. þessara samþykta má eigi nema hærri fjárhæð en 50% af kostnaði.

Styrkur við gerð skilyrða- og arðsemisathugana skv. 1. mgr. 2. gr. í samþykktum þessum er bundinn því, að viðkomandi athuganir standi í beinu sambandi við framkvæmd ákveðins

verkefnið og markmiðið sé að gera síðar tilboð, er tengist verkefninu. Leiði tilboð, sem reist er á athugunum, sem sjóðurinn hefur styrkt, til þess að verkefnið gangi fram, ber að endurgreiða fjárhagsaðstoðina. Við sérstakar aðstæður getur sjóðurinn veitt undanþágu frá endurgreiðslukvöðinni að fullu eða hluta. Endurgreitt fé rennur í sjóðinn.

4. gr.

Stjórn sjóðsins.

Í stjórn sjóðsins eiga sæti tveir fulltrúar frá hverju landanna, Danmörku, Finnlandi, Íslandi, Noregi og Svíþjóð. Viðkomandi ríkisstjórn tilnefnir stjórnarmenn til þriggja ára. Stjórnin er ákvörðunarþær þegar minnst sex stjórnarmenn, sem jafnframt eru fulltrúar minnst fjögurra landa, eru viðstaddir. Leggist mættir fulltrúar tveggja landa gegn ákvörðun, öðlast hún ekki gildi. Á stjórnarfundum má Norræni fjárfestingarbankinn hafa áheyrnarfulltrúa.

Stjórnin kys sér formann og varaformann. Halda skal gerðabók um stjórnarfundum.

Stjórnin ræður starfslið sjóðsins og setur því starfsreglur.

Umsóknir um styrk úr sjóðnum skulu berast til skrifstofu hans.

Um fjárhagsáætlun, bókhald, endurskoðun o. fl. gildir eftirfarandi:

1. Reglugerð um fjárhagsáætlun fyrir ráðherraefnd Norðurlanda;
2. Sérstakar reglur um fjármálastjórn Norræna verkefnaútlutningssjóðsins, sem ráðherraefnd Norðurlanda setur.

5. gr.

Önnur atriði.

Sjóðurinn hefur aðsetur sitt í Helsingfors.

Ráðherraefnd Norðurlanda ákveður breytingar, viðauka eða afnám samþykktu þessara.

Samþykktir þessar taka gildi hinn 1. júlí 1982.

Fylgiskjal II.

Breytingar á samþykktum fyrir Norræna fjárfestingarbankann.

Ráðherraefnd Norðurlanda hefur ákveðið eftirfarandi viðauka við samþykktir Norræna fjárfestingarbankans:

a) Við 6. gr. bætist ný grein, sem verður 2. málsgrein:

Að auki getur bankinn veitt fjárfestingalán til verkefna og ábyrgðir á fjárfestingalánum til verkefna skv. 6. gr. a, sem nema allt að jafnvirði 350 milljóna SDR.

b) Á eftir 6. gr. kemur ný grein, 6. gr. A:

Samkvæmt ákvörðun stjórnar má veita lán og ábyrgðir til fjárfestinga utan Norðurlanda, sem fjárfestingalán til verkefna og ábyrgðir á fjárfestingalánum til verkefna. Þátttökuríkin bera tjón bankans af slíkum lánum og ábyrgðum allt að eftirtöldum fjárhæðum: Danmörk 74,655 milljónum SDR, Finnland 50,400 milljónum SDR, Ísland 2,830 milljónum SDR, Noregur 56,700 milljónum SDR og Svíþjóð 130,415 milljónum SDR. Ábyrgð þátttökulandanna nemur þannig hæst 90% af lánsfjártapi vegna sérhvers fjárfestingaláns til verkefnis. Greiðsla fer fram, þegar stjórnin svo óskar, í samræmi við samning, sem gerður er milli bankans og sérhvers þátttökulands. Leggja skal til hliðar fjármuni í sérstakan lánsáhættusjóð vegna veittra fjárfestingalána til verkefna og ábyrgða á fjárfestingalánum til verkefna. Skal fyrst greitt úr sjóðnum, þegar tjón verður vegna fjárfestingalána til verkefna og vegna ábyrgða á fjárfestingalánum til verkefna.

Breytingar á samþykktunum taka gildi hinn 1. júlí 1982, enda hafi löndin fyrir þann tíma veitt bankanum nauðsynlegar ábyrgðir.